stichting present enschede

40dagentijd
2020

Doe mee met de Veranderdag

Teken in voor een project naar keuze na de dienst

www.presentenschede.nl

En dit zijn de namen

Het boek Exodus gelezen in de honderd dagen rondom Pasen

Afbeelding voorzijde
Cees Otte, *Groeibijbel 3. Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium.*
Afbeelding bij Exodus 1

En dit zijn de namen van de zonen van Israël die samen met hem, Jakob, naar Egypte waren gekomen, ieder met zijn gezin:
Ruben, Simeon, Levi, Juda,
Issachar, Zebulon, Benjamin,
Dan, Naftali, Gad en Aser.
Jozef was al in Egypte.
In totaal waren daar toen zeventig personen die waren voortgekomen uit de heup van Jakob.
Jozef en zijn broers stierven, heel die generatie,
maar hun nakomelingen kregen veel kinderen en zo breidden de Israëlieten zich steeds meer uit. Ze werden zo talrijk dat ze het hele land bevolkten.

Vieren en lezen – over dit boekje
In dit boekje worden de nodige toelichtingen gegeven bij het boek 'Namen' alsmede bij de liturgische keuzes die we hebben gemaakt om in onze vieringen dit Bijbelboek optimaal tot klinken te brengen, dwars door de verschillende liturgische periodes heen. Wie die toelichtingen in alle rust eens na wil lezen kan dit boekje natuurlijk mee naar huis (en dan a.u.b. weer terug naar de kerk) nemen. Maar ook kan je terecht op www.pgenschede.nl/namen.

dan te vertrouwen op mensen.
Beter te hopen op Hem
dan te vertrouwen op macht.
Een horde stond om mij heen,
tegen mij op, sloot me in.
Zwerm horzels, zinderend vuur
ik riep zijn naam, ze verwaaiden,
ik riep – en het waaide uit.
En in mij zong een oud lied:
'Uw rechterhand, Adonai,
hoog opgeheven, bevrijdt ons,
drijft ons de diepte der zee in:
als een muur stond het water.
ik wil niet dood, ik zal leven.
De steen die geen metselaar
kon gebruiken, werd hoeksteen.
Zo is het geschied van godswege –
begrijpen zal ik het nooit.
Dit is de dag die moest komen
hoog tij, zonovergoten
dag van bevrijding en opstaan
dag van zingen en dank.
Dank aan Hem, Hij is goed.
Hij is vriend voor het leven.

Goden genoeg, van zilver en goud –
monden waarin geen woorden,
ogen die je niet wenken
oren die maar niet horen
in hun neuzen geen adem
handen die niet tasten en strelen,
en geen kreet komt uit hun kelen
grote voeten – maar geen weg te gaan.

Van God-Ik-zal is de hemel –
aan de kinderen der mensen allen
heeft Hij de aarde gegeven.
Niet de doden zingen
niet in hun stilte de doden
maar wij levenden, die nog leven.
Kome wat komt.

116
Ik heb lief jou
luisterende genegene
naar mij toegebogen
naar mijn prevelende lippen
hoor mijn ziel in vlammen
die jou vloekt en vleit
dovekwartelgod
almachtige dovenetel
luister je? Wat hoor je?
Congo-schreien
Ivoorkust-kreten?
En mij, zo schamper
en boos als ik ben?
Mijn ziel moge vliegen
door tranenbuien

mijn mond die schreeuwt
die in de dood is
die vanuit de hel roept
jou, de Naam die je bent
over doodsvlakten heen
naar een rustplaats
in het land der levenden.
Weet nog, jij,
hoe wij begonnen zijn
toen ik uitkwam
uit de schoot van jouw meisje.
Ik heb lief jou, toegenegene,
wil nooit meer eenzaam zijn
ten einde toe.

117
Gezegend Gij
van hier tot waar ter wereld
O lieve god en vriend
groot om ons heen
die was en is en komt.

118
Dank aan Hem, Hij is goed.
Hij is vriend voor het leven.
Ik was wanhopig, ik riep
jij daar, en Hij gaf antwoord.
Ik ademde op, als nooit eerder
ik was niet bang meer, voor niemand.
Beter te schuilen bij Hem

Riep Vijand “ik achtervolg ze”
Gij stuurde uw storm van adem:
als lood gezonken zijn ze
in de aanstormende vloed.’
Open uw deuren voor mij
ik die hard ben geslagen
wil dank zeggen dat ik nog leef

WE KOMEN BINNEN IN GODS HUIS

Luiden van de klokken (vijf minuten voor de viering)

De zondagsbrief wordt op het scherm getoond.
De klokken luiden voor de kerkdienst. Ze nodigen ons uit:
“Welkom in Gods huis!”
De ambtsdragers komen binnen.

Aansteken van de kaarsen thuis - ruimte voor stil gebed

Muziek tot eer van God

We gaan staan

Kerkelijke begroeting

v. In de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.
A. AMEN

Bemoediging en drempelgebed

v. Onze Hulp is in de Naam van de HEER
Die Hemel en Aarde gemaakt heeft.
A. WIJ WACHTEN OP U!
GIJ OPENT UW HAND
EN SCHENKT ONS ELKAAR
ALS PELGRIMS OP WEG.
v. O God, breng ons thuis!

[Gedachtenis]

Openingslied, Kyrie en Gloria voor de Paastijd

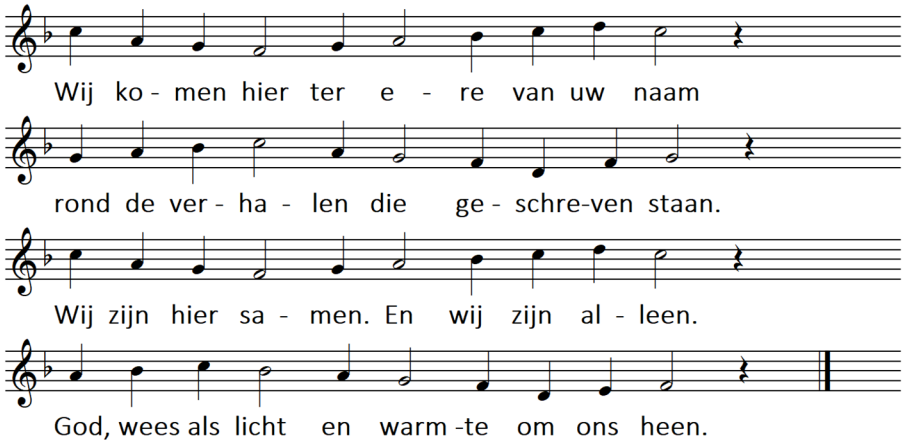

2 Ontferm u God, kyrie eleison,
wees ons nabij, kijk speurend naar ons om,
kom met uw vrede, uw barmhartigheid,
zonder u raken wij de liefde kwijt.

3 Wij zingen samen van uw gloria,
dank voor het leven, dank u voor elkaar,
geef ons uw geestdrift, vuur ons leven aan,
leg zo uw glimlach over ons bestaan.

tekst Hanna Lam
melodie Gerrit Baas

In plaats van de mineur-melodie van de Liedboek-versie van dit lied is voor de Paastijd gekozen voor een melodie in majeur.
De voorlaatste en laatste regel van het eerste vers zijn aangepast aan de huidige omstandigheden, en kunnen de komende weken naar believen verder aangepast worden.

De Hallelpsalmen – in de versie van H. Oosterhuis, *150 psalmen vrij*

113
Zo hoog als Gij troont in uw hemel
zo diep buigt Gij neer om te zien
zo diep, om te zien deze aarde.
Zo wijd als het oosten en westen
moge opklinken de lofzang.
Boven de drommen der volkeren uit
zijt Gij verheven,
hoog boven alle hemelen licht.
Niet de sterren,
loven en prijzen uw naam.
zij sjorren de vernederden op uit de modder
de verstotenen sjorren zij op
uit het stof van de aarde
en nodigen hen aan hun tafels.

Maar mensen die uw naam volbrengen
knielende bij hun noodlijdende naasten.
Niet de opgaande zonnen
niet de zacht schijnende manen
maar uw dienstknecht-mensen
die de vreemdeling tegemoet gaan
loven en prijzen uw naam.
Woont Gij in de hemel? Gij woont in hun harten –

Vrouwen onvruchtbaar
worden moeder van dochters en zonen.
Zij loven en prijzen uw naam.

114
Toen Israël optrok uit Angstland
het Jakobs-geslacht uit een brabbeltaalvolk
werd Juda zijn heilige land
Israël zijn bezitting.
De zee, die het zag, vluchtte weg
en de Jordaan kromp ineen
de bergen dansten als rammen
als jonge lammeren de heuvels.
Was er iets, zee, dat je vluchten moest,

Jordaanrivier dat je wegkroop?
Bergen dat jullie dansten als rammen
hé heuvels als schapen en geiten?
Aarde, schok dan en beef
voor het aanschijn van deze god
de god van Jakob, die Ene
die van steile rotsen koele meren maakt
die doet ontspringen aan
betonmassieven
bloemfonteinen.

115
Dat is de vraag: waar is God?
Hem alleen is het antwoord.
Niet aan ons komt het toe.
Daar waar wij niets van weten,
‘in zijn hemel’ is Hij.

Dood als pieren hun bedenkers.
Waan je niet veilig bij niets.
Maar Gij zijt mijn Hulpe Tegenover
die mij aanziet. Gij van de Tien!
De tien overwelmende
wakkerstotende lichtende woorden.

Tien Woorden - Karel Eykman*, Zo kan het ook*

1 Ik ben de God die jullie God is. Ik heb jullie vrij gemaakt toen jullie verdrukt werden. Zorg dan dat je vrij blijft, houd je aan Mij.
2 Denk niet dat je alles van Mij weet als je voor je zelf een vastomlijnd beeld van Mij gemaakt hebt.
3 Noem Mijn naam niet bij zaken waar Ik niet mee te maken wil hebben.
4 Op Mijn dag zal iedereen vrij zijn, dat moet je vieren. Laat elkaar dan ook vrij op Mijn dag.
5 Je vader en moeder horen bij je. Laat ze niet in de steek, dan leef je.
6 Leef zo dat moord niet nodig is.
7 Blijf trouw aan wie bij je hoort.
8 Houd niet voor jezelf wat ook van anderen is.
9 Praat niet zo over een ander dat je niet te vertrouwen bent.
10 Ga niet zo met een ander om, dat het je er alleen maar om gaat hetzelfde te krijgen wat die ander al heeft.

BINNEN ZIJN

Groet

v. De HEER zij met u
A. OOK MET U ZIJ DE HEER

Gebed van de zondag

Tijd voor de kinderen + Eerste lezing ('Dit zijn de namen'/'Exodus')

Acclamatie *Veertig dagen lopen door het hete zand* – LB541
(Of een ander kinderlied)

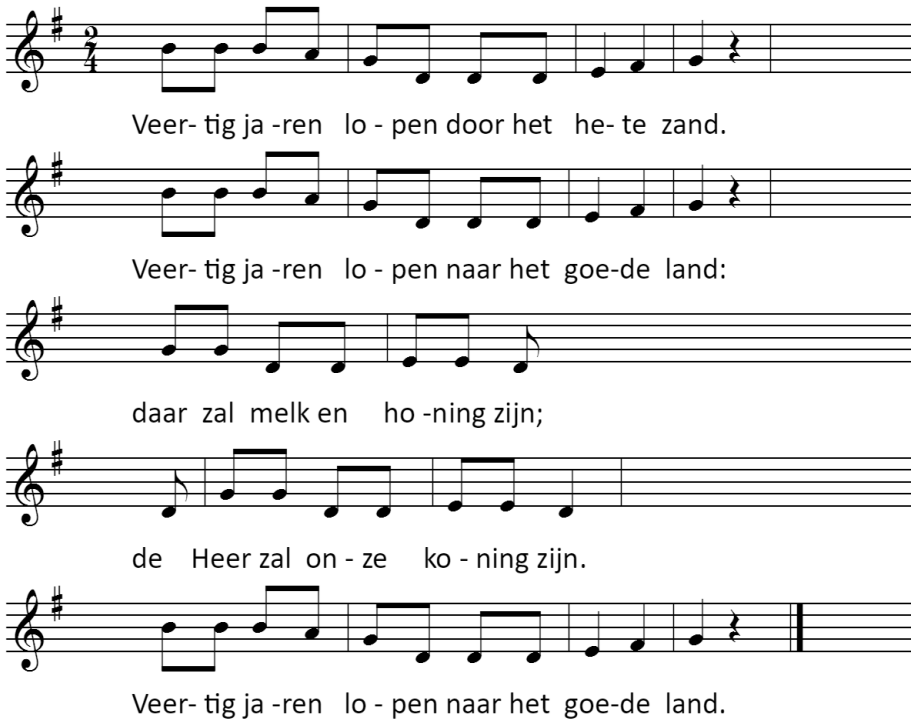

Preek (1)

Eventueel Lied

Eventueel inleiding op Evangelie

2e lezing *Evangelie*

Acclamatie *Christus is waarlijk verrezen – Taizé 49*

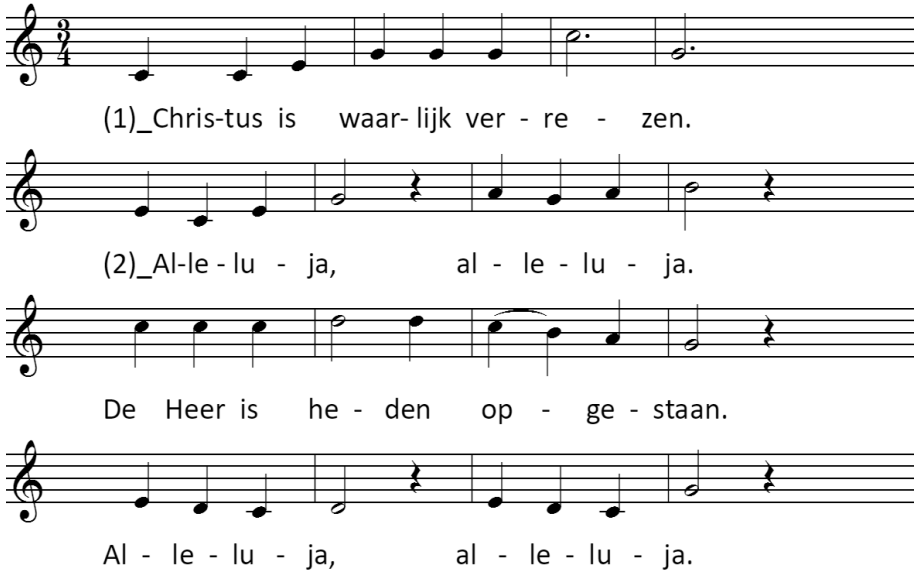

Eventueel Preek (2)

Stilte

> Christus is niet in de wereld gekomen
> opdat wij Hem zouden begrijpen,
> maar opdat wij ons aan Hem vastklampen,
> opdat wij ons eenvoudig door Hem laten meeslepen
> in het ongehoorde gebeuren van de opstanding.
>
> *Dietrich Bonhoeffer*

31-5	Mozes is op de berg. Aäron is bij het volk. Er is een altaar gebouwd en er staan twaalf gedenkstenen. Gods wolk hangt boven de berg. De kleur van het kleed is rood, de kleur van Pinksteren. De **gloriosabloemen** verwijzen naar de **Heilige Geest**.

ENKELE TEKSTEN…

Meditatietekst – tijdens stiltemomenten

Verzet begint niet met grote woorden
maar met kleine daden

zoals storm met zacht geritsel in de tuin
of de kat die de kolder in z´n kop krijgt

zoals brede rivieren
met een kleine bron
verscholen in het woud

zoals een vuurzee
met dezelfde lucifer
die de sigaret aansteekt

zoals liefde met een blik
een aanraking iets dat je opvalt in een stem

jezelf een vraag stellen
daarmee begint verzet

en dan die vraag aan een ander stellen.
Remco Campert

5-4	De dood van de eerstgeborenen wordt aangekondigd. Zwarte voile komt over Farao, er staat iets verschrikkelijks te gebeuren. Maar aan de kant van de berg van God zien we symbolen van Palmpasen, het feest van de intocht.
9-4	In de schikking zien we matses liggen, het brood dat de Israëlieten haastig opaten. Zij hebben de deurposten bestreken met bloed, zodat de doodsengel hun deur voorbij zal gaan.
10-4	Farao is bedekt met zwarte voile. Het onheil is geschied. De rode anemonen zijn als bloeddruppels stille getuigen. Het volk Israël, de kleine bloemetjes, vertrekken.
11-4	Farao geeft zich niet gewonnen. Hij is weer zichtbaar. Het volk staat voor de Schelfzee, weergegeven door de blauwe stof. God gaat hen voor in de vorm van een wolk, in de schikking van gipskruid.
12-1	De Schelfzee splijt in tweeën, het volk Israël trekt er doorheen en bereikt veilig de overkant. Mirjam speelt de tamboerijn. Farao achtervolgt het volk, maar komt om in het water. De blauwe stof overdekt hem. Bij de berg zien we de Paastuin, de berg wijkt, het licht van de opstanding schijnt ons toe.
19-4	In de schikking zien we het volk in de woestijn. Ze hebben hun tenten opgeslagen en manna dient hun tot voedsel. God gaat hen voor in een wolk van gipskruid.
26-4	De oudsten van het volk zien hoe Mozes met zijn staf water uit de berg slaat.
3-5	De bloem die Mozes symboliseert staat met de staf op de berg. Naast hem staat de aronskelk die Aäron uitbeeldt en de bloem van **Chur**. Die naam betekent 'hol' en voor hem hebben we een bloem gekozen die lijkt op de **holwortel**. Beneden zien we het volk van Israël en het volk van Amalek. Ertussen **Jozua**. Hij wordt gesymboliseerd door een bloem die lijkt op de bloeiwijze van de **Joshuatree**.
10-5	De Heer verschijnt aan Mozes op de berg in een donkere wolk van gipskruid. De ramshoorn ligt aan de voet van de berg. Het volk staat op veilige afstand.
17-5	Mozes brengt de Tien Geboden naar het volk. Op de kleitabletten zien we in Hebreeuwse letters de beginwoorden van deze tien leefregels.
24-5	De lezing van vandaag staat vol met leefregels. Om de lijn naar nu te trekken, hebben we het huidige wetboek naast de Tien Geboden gezet.

Lied

BINNEN EN BUITEN

Aankondiging collectedoelen en inzameling van de gaven
Voorbeden
Stil gebed
Onze Vader

Onze Vader in de hemel,
laat uw naam geheiligd worden,
laat uw koninkrijk komen
en uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel.
Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.
Vergeef ons onze schulden
zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was.
En breng ons niet in beproeving,
maar red ons uit de greep van het kwaad.
Want aan u behoort het koningschap,
de macht en de majesteit tot in eeuwigheid.
Amen

Aansluitend aan de gebeden draagt de ouderling van dienst de eventuele gedachtenisstenen naar de gedachtenistafel.

VAN BINNEN NAAR BUITEN

Weer samen met de kinderen
… Aandacht voor wat zij gemaakt hebben.

We gaan staan.

Lied

Uitzending *De Tien Woorden* – Een parafrase (Dienstboek pag. 846)

v. Met uw woord in ons hart
en onze handen vaardig tot uw werk
spreken wij uit, o Heer,
jegens U en onze naaste:

A. DAT WIJ U ZULLEN DIENEN EN NIEMAND ANDERS;
DAT WIJ UW BEELD EN GELIJKENIS HERKENNEN
ZULLEN IN DE GESTALTE VAN JEZUS CHRISTUS,
DIENSTKNECHT VAN DE MINSTEN DER MENSEN;
DAT WIJ UW NAAM ZULLEN HEILIGEN;
DAT WIJ UW TOEKOMENDE DAG ZULLEN VIEREN;
DAT WIJ ONZE OUDERS ZULLEN EERBIEDIGEN;
DAT WIJ HET LEVEN HOOGHOUDEN;
DAT WIJ ELKAAR TROUW ZULLEN ZIJN;
DAT WIJ ONS NIETS VAN ELKAAR ZULLEN TOEEIGENEN;
DAT WIJ ELKAAR MET WAARHEID ZULLEN ONTMOETEN;
DAT WIJ ELKAAR HET GOEDE VAN HET LEVEN GUNNEN.

v. Zo hebben wij gehoord
zo zullen wij doen, HEER, onze God,
gezegend zijt Gij.

A. AMEN.

Zegen

v. Zegen, beantwoord met:

g.

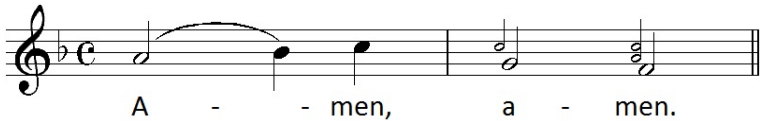

Toegift

Toelichting IV - De liturgische schikking bij de lezing van ‘En dit zijn de namen’

9-2	In de schikking zien we de **farao**. Hij wordt gezien als de zoon van de zonnegod Ra en is daarom uitgebeeld door een **zonnebloem** op een dodenmasker zoals we dat kennen van de Egyptische vorsten. Farao wil alle Hebreeuwse kinderen laten doden, vandaar de zwarte voile, maar **Sifra en Pua** bieden weerstand. Hun namen betekenen schoonheid en lieftalligheid en dat is ook de symbolische betekenis van de **ranonkels** waardoor ze verbeeld worden. Het lijken tere bloemen, maar ze zijn sterker dan je denkt. Verder zien we de rivier de Nijl die in de verhalen van Exodus een grote rol speelt, weergegeven door blauwe stof.
16-2	**Mozes** wordt gesymboliseerd door een **paarse calla**, omdat hij een broer is van **Aäron**, die we weergeven door een **witte calla**, ook wel **aronskelk** genoemd. **Mirjam**, hun zus wordt uitgebeeld door een **roze calla**. Zo is duidelijk dat het broers en zus zijn. In de schikking van vandaag zien we het biezen mandje waarin Mozes ligt en Mirjam die op de oever de wacht houdt.
23-2	De door Mozes gedode man is een bloem die ligt, half onder het zand. Mozes staat een eindje verderop bij de put, waar hij **Sippora** ontmoet. Haar naam betekent vogeltje en zij wordt uitgebeeld door de **vogelbloem**.
1-3	Mozes kwam bij de Horeb. In de schikking zien we vanaf nu ook twee grote stenen die samen de berg van God symboliseren. Mozes ontmoet God in de brandende braamstruik. God vertelt hem Zijn Naam: יהוה
8-3	Na de besnijdenis door Sippora van haar zoon, ontmoet Mozes Aäron in de woestijn.
15-3	Het volk Israël staat bij de berg. Mozes vertelt hun wat God hem gezegd heeft: “Ik ben de Heer”. **Kleine paarse bloemetjes beelden het volk uit**.
22-3	Deze zondag zien we de eerste tekenen: Aäron gooit zijn staf op de grond en die verandert in een slang. En het water van de Nijl verandert in bloed. In de schikking zien we een goastok, die zowel de staf van Aäron als de slang verbeeldt. Er ligt rode stof over de blauwe ‘waterstof’ van de Nijl.
29-3	De Heer laat het hagelen en bliksemen, maar Farao blijft onbeweeglijk.

Psalm 136 – De nieuwe Psalmberijming

1 Prijs de hoogverheven HEER, Hij is goed, geef Hem de eer!
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

2 Hij, de grote schepper, doet wonderen in overvloed.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

3 Hemel, zee en vasteland, alles bracht Hij wijs tot stand.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

4 Hij schiep sterren, zon en maan, wees de wegen die zij gaan.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

5 Trots Egypte strafte Hij; zijn verdrukte volk kwam vrij.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

6 Machtig is zijn sterke hand: zelfs de zee moest aan de kant!
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

7 Met zijn mensen ging Hij mee; Farao wierp Hij in zee.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

8 Heel de reis door de woestijn wilde Hij hun herder zijn.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

9 Koningen met grote macht heeft Hij voor hen omgebracht.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

10 Israël kreeg uit zijn hand blijvend het beloofde land.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

11 Steeds heeft Hij aan ons gedacht, ons bevrijd en hulp gebracht.
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

12 Prijs Hem die elk schepsel voedt. Hij is hoog en groot en goed!
Want zijn liefde blijft altijd, Hij is trouw in eeuwigheid.

Toelichting I - 'En dit zijn de namen' – Een inleiding

Het boek dat in de christelijke traditie 'Exodus' (Grieks voor 'uittocht') wordt genoemd, heet in het Hebreeuws anders. In de Hebreeuwse Bijbel worden de verschillende boeken naar hun beginwoorden genoemd. En de beginwoorden van het tweede boek van Mozes zijn: En dit zijn de namen… Dat is dus de titel van het tweede Bijbelboek: 'En dit zijn de namen…'

Over namen gaat het in dit boek, zo vertelt de originele titel. En dat is niet voor niets. Namen staan tégenover het systeem. Tegenover de totaalstaat, die geen mensen kent, alleen maar statistieken en nummers - zoals in Auschwitz mensen letterlijk tot nummer werden gemaakt door hun administratienummer in de onderarm te tatoeëren. Andersom staat 'Namen' vóór intermenselijkheid, vóór ontmoeting, vóór interesse van de éne mens in de andere mens: wie ben jij eigenlijk?
'En dit zijn de namen...'

Het valt op dat in dat boek van 'de namen' de koning van Egypte geen naam krijgt. Hij wordt slechts bij zijn functie genoemd: Farao. De top van de piramide. De spits van het hele systeem, waar alle macht samenkomt. Maar het is een onmenselijk systeem. Een systeem dat niet geïnteresseerd is in mensen. Een naamloze vennootschap, zogezegd, veelzeggend gerepresenteerd door een naamloze vorst aan de top. Wie deze Farao is? In een verontmenselijkte samenleving doet het er niet toe. Deze mens valt samen met de macht die hij symboliseert. Meer is hij niet.
En net zo krijgt ook de goddelijk geachte rivier van Egypte geen naam. Welke rivier? Een rivier, stromend water, meer niet.
'En dit zijn de namen…'

Eens te meer valt omgekeerd op dat anderen wel bij name worden genoemd. De vroedvrouwen Sifra en Pua, bijvoorbeeld. Een prachtig - o zo subtiel - contrast met de naamloze farao. Zij waren iemand! Stuk voor stuk een mens, met al haar doen en laten. Een mens die geschiedenis maakt. Geschiedenis die verteld wil zijn. Hun naam staat voor een verhaal. Mensen doen er toe in de verhalen die Israël vertelt.
'En dit zijn de namen...'

Om twee grote namen zal het gaan, in het boek van ‘de namen’. Over Mozes. ‘Uit het water getrokken’ betekent zijn naam… in het Hebreeuws. In het Egyptisch betekent zijn naam ‘Zoon van…’ (Zo betekent ‘Ra-mses’: zoon van de zon [= Ra]). Zal hij zoon van Israël zijn… of zoon van Egypte? En hoe zal hij scheiding maken tussen die twee mensbeelden? Het boek ‘Namen’ vertelt Mozes’ verhaal: Wie hij was, en wie hij werd, wat hij deed vooral.
Maar daarnaast is het boek van ‘de namen’ vooral het boek waarin de Naam van de Heer wordt voorgesteld: Vier medeklinkers en het blijft open welke klinkers er tussen horen… De naam die niet vastlegt, maar die verwijst. De Naam die je niet mag uitspreken, maar die als naam der namen altijd weer staat voor een verhaal: Ik zal (er) zijn. De Naam die enerzijds publiek is... ‘voor wie ik liefheb wil ik heten’... en die anderzijds staat voor een geheimenis: wie ik ben, dat zal blijken, steeds weer...
‘En dit zijn de namen…’

Het boek ‘namen’ is door de eeuwen heen voor velen bron van hoop en verzet geweest. ‘Go down, Mozes, way down in Egypt land. Tell old Pharaoh: Let my people go!’, zo zongen de tot slaaf gemaakte Afro-Amerikanen. “I’ve been to the Mountaintop. And I’ve seen the promised land”, sprak Martin Luther King op 3 april 1968. De volgende dag werd hij vermoord. Net als Mozes zou King zelf het beloofde land nooit betreden. Maar de droom bleef, van een land ‘waar mensen waardig leven mogen, en elk zijn naam in vrede draagt’.
Om het eens scherp te zeggen: zonder het boek Exodus had de mensheid nooit de gedachte van ‘rechten van de mens’ gekend.
‘En dit zijn de namen…’.

19-4	2e van Pasen	Ex 15,22-16,27	Joh 20,19-23(31)	Ps 113
26-4	3e van Pasen, Jubilate	Ex 16,28-17,7	Joh 21, 1-14	
3-5	4e van Pasen, Misericordias	Ex 17,8-16	Joh 10, 1-10	
10-5	5e van Pasen	Ex 19	Joh 14, 1-14	
17-5	6e van Pasen	Ex 20,1-21	Joh 16,16-24	
21-5	40e Paasdag, Hemelvaart	Ex 20,22-24	Luc 24,49-53 / Marc 16,19-20	
24-5	7e van Pasen	Ex 23,1-17	Joh 17, 1-13	
31-5	50e Paasdag, Pinksteren	Ex 24	Joh 14,13-29	

Toelichting III – Overzicht van de lezingen en Hallelpsalmen

Dat.	Naam	Exodus	Evangelie	Hallel
9-2	Septuagesima	Ex 1	Mat 5,13-16	
16-2	Sexagesima	Ex 2,1-10	Mat 5,17-26	
23-2	Quinquagesima	Ex 2,11-25	Mat 5,33-48 + 7,28-29	
1-3	1e van de Veertigdagentijd "Invocabit"	Ex 3,1-18	Mat 4, 1-11	Ps 113
8-3	2e van de Veertigdagentijd "Reminiscere"	Ex 4,18-31	Mat 17, 1- 9	Ps 114
15-3	3e van de Veertigdagentijd "Oculi"	Ex 6,2-9.28-7,7	Joh 4, 5-26(42)	Ps 115
22-3	4e van de Veertigdagentijd "Laetare"	Ex 7,8-25	Joh 9, 1-13(14-25)26-39	Ps 116
29-3	5e van de Veertigdagentijd "Judica"	Ex 9,13-35	Joh 11, 1- 4(5-16)17-44	Ps 117
5-4	6e van de Veertigdagentijd "Palmzondag"	Ex 11,1-10	Mat 26, 1-27,66	Ps 118
9-4	Witte Donderdag	Ex 12,1-28	Joh 13, 1-15	Ps 113 -116
10-4	Goede Vrijdag	Ex 12,29-42	Joh 18, 1-19,42	
11-4	Paasnacht	Ex 13,17-14,14;15,1a / Ex 15,1b-18	Mat 28, 1-10	Ps 117
12-4	1e van Pasen	"Ex 14,15-15,1a /Ex 15,1b-18 Ex 15,19-20/Ex 15,21"	Joh 20, 1-18	(Ps 118)

Toelichting II - Het boek 'namen' gelezen in de liturgie rondom Pasen
(En het 'Hallel' gezongen in de liturgie van de Veertigdagen)
Maar liefst zeventien zondagen zal het boek 'namen' centraal staan in onze kerkdiensten. Daarmee omspant deze 'lectio continua' *(doorgaande lezing) een aantal zeer-verschillende liturgische periodes. Tegelijk sluiten die verschillende liturgische periodes heel goed aan bij opbouw van boek 'namen':*

- **Voorvasten – Kennismaken**
  De laatste zondagen na Epifanie werd in de oertraditie van de kerk al vooruit geteld naar Pasen toe: Septuagesima (70^{e}), Sexagesima (60^{e}) en Quinquagesima (50^{e}), zo werden de zondagen van de 'voorvasten' genoemd. Tijdens deze zondagen lezen we de 'proloog' van het boek Exodus. De onderdrukking in Egypte wordt beschreven. En we maken kennis met Mozes… de man met de 'Zwei Seelen in einer Brust': Hebreeuws jongetje en Egyptische prins. Dit is wat vooraf moet worden verteld voordat het verhaal echt kan beginnen.
- **Veertigdagentijd - Bevrijdingsstrijd**
  "Ik heb de ellende van mijn volk gezien" – met deze woorden stelt de Eeuwige zich voor aan Mozes. Het is het definitieve begin van Gods weg naar de bevrijding van zijn geliefde mensen. Zoals er in Genesis tien scheppingswoorden klonken, zo is er nu een tiental 'plagen' waarmee de Eeuwige de strijd aangaat met het systeem van onderdrukking dat 'Farao' wordt genoemd. Plaag na plaag zal blijken hoe taai en onbekeerlijk structuren van onderdrukking en uitbuiting zijn…
- **Drie dagen van Pasen – Doortocht dóór de dood**
  De lezing van Exodus 12 – 15 maakt van oudsher deel uit van de viering van ook het christelijke Pasen. In die éne mens van Pasen wordt eens en vooral de 'Doortocht en uittocht' van alle mensen voltrokken. De scheiding tussen leven en dood wordt in hem volkomen zichtbaar. Hij is zélf Egypte, dat sterven moet, omdat het de toekomst van de humaniteit in de weg staat. En Hij is zelf het volk dat door het doodswater trekt om aan de overzijde nieuw leven te vinden.
- **Paastijd – Leren in de woestijn**
  Met de Uittocht uit Egypte begint de lange weg door de woestijn. De woestijn staat voor het terugverlangen naar de 'vleespotten van Egypte'. Maar het staat ook voor het hemels Manna - genadebrood dat genoeg is voor vandaag. Woestijn staat voor weerstand omdat de weg lang is en zwaar,

maar ook voor ‘water uit de rots’. Woestijn staat voor ‘toen kwam Amalek’ - de tegenmacht bij uitstek die onderweg klaarstaat om desnoods met geweld te bewijzen dat bevrijding een illusie is. Maar ‘woestijn’ staat ook voor de opgeheven handen van Mozes die vol zegen blijken. Woestijn kortom staat voor leertijd. Leren leven zónder de zekerheden van het oude leven. Leren leven van het goede dat God geeft, en dat genoeg blijkt.

- **Pinksteren – Tien Woorden en Verbond**
  Aan de basis van het christelijke Pinksterfeest ligt het Joodse ‘Wekenfeest’, waarin vijftig dagen na Pesach de gave van de Tora en de Verbondssluiting bij de Sinaï worden herdacht.
  Onze Exoduslezing eindigt dan ook bij de berg Sinaï. Na de Tien Slagen in Egypte die het einde van de onderdrukking inluidden, klinken nu Tien Woorden die het leven in het land van Gods belofte beschrijven: Zo kan het ook, zo zál het ook. In geuren en kleuren beschrijven talloze geboden uiterst concreet hoe dat nieuwe leven, dat wáre leven er uit zal zien. Je bent een uit het slavenhuis bevrijdt volk. Laat je niet weer een slavenjuk opleggen, zo roepen de Tien Woorden hun hoorders van alle tijden toe. “al wat de Eeuwige heeft gesproken zullen we doen en willen we horen!”, zo klinkt dan als antwoord. Twee stenen tafelen bevestigen dit eeuwige verbond tussen God en zijn geliefde mensen. Hoe lang de weg ook is, Ik ga met je mee, zo spreekt de Eeuwige. (“En waar je gaat ben Ik erbij, voor altijd ga ik aan je zij”).

Nóg een lijn - De Hallel-psalmen tijdens de Veertigdagen
Bovendien… stellen de (landelijke) roostermakers voor om tijdens zes zondagen van de Veertigdagentijd naast de Exoduslezing ook de zgn. Hallel-psalmen in de viering ruimte te geven. Dit zijn de Psalmen 113 t/m 118, die tot de oer-liturgie van het Paasfeest behoren. Als Matteüs en Marcus vertellen dat Jezus en zijn leerlingen op de avond van het Pesach na de maaltijd ‘de lofzang zingen’ dan doelen zij op déze traditie.
De Hallel-psalmen zijn lofliederen, die de grote daden van God (bevrijding uit Egypte) bezingen. Bevrijding uit de benauwdheid, leven midden in de dood (Ps. 116) zijn de grote verbindende thema’s. Met het woord “Halleloe-jah (Halleloe = loven wij, jah = de korte weergave van de Godsnaam JHWH) wordt in Psalm 113 de toon gezet. In Psalm 117, de kortste psalm, wordt de reden tot lofzangen gemotiveerd: de vriendschap en trouw van de Eeuwige zijn voor eeuwig.

Eénheid en verscheidenheid
Om nu zowel deze éénheid – de *lectio continua* van het boek ‘namen’ – als deze verscheidenheid – de verschillende liturgische periodes én de ontwikkeling ín het boek zelf – gedurende dit hele project voluit tot hun recht te laten komen wijken we in de liturgie voor deze weken nogal af van onze gewone liturgische manier van doen (het *ordinarium*):
De éénheid maken we voelbaar door in álle vieringen in het lezingengedeelte écht eigen ruimte voor de exoduslezing te scheppen (1). De verscheidenheid maken we voelbaar door uitdrukkelijk te variëren in het begin (2a) en het einde (2b) van de liturgie, passend bij de verschillende periodes.

(1) Eénheid door eigen ruimte voor ‘de namen’
Waar in de ‘gewone’ vieringen de eerste (OT) en de tweede (NT) lezing door de liturgie juist met elkaar verbonden worden, daar maken we beide lezingen in dit project meer los van elkaar. Dit doen we door ‘de preek’ op te splitsen in twee gedeeltes. Zo wordt een zelfstandige concentratie op de Exodus-lezing mogelijk.

(2a) Variaties aan het begin
Tijdens de ***voorvasten*** en tijdens de ***Paastijd*** beginnen we min of meer net als anders. Een drempelgebed, Kyrie en Gloria. Als Gloria kiezen we deze weken voor Psalm 136. Een Psalm waarin vers na vers het Exodusverhaal bezongen wordt. Wél zingen we een aangepaste versie van deze Psalm (‘de nieuwe psalmberijming’), omdat hierin beter dan in de Liedboekversie doorklinkt dat deze psalm gebouwd is rond een vast refrein: “Want zijn liefde blijft altijd,
Hij is trouw in eeuwigheid.” (Zie blz. 15)
Tijdens de ***Veertigdagen*** beginnen we de vieringen echter anders. We maken geen gebruik van de kyrie-gloria-structuur van het *ordinarium* (waarbij tijdens de Veertigdagen sowieso altijd het gloria vervalt). In plaats daarvan laten we ons in het begindeel van de vieringen leiden door de Hallelpsalm. Dat doen we in de vorm van een Psalmgebed, waarin de Psalm om-en-om gelezen en/of gezongen wordt.

(2b) Variatie aan het einde
In de Paastijd zijn we, al trekkend door de woestijn, op weg naar de Sinaï, alwaar de Tien Woorden zullen klinken. Die Tien Woorden mogen dan ook de liturgie van de Paastijd al kleuren. Ze zullen in deze periode klinken bij wijze van ‘uitzending’, voorafgaand aan de zegen. Of elders in de viering.